

شئون و کالت

(La Dignité)

شئون که مفرد آن شأن است در لغت بمعنی «قدر و مرتبه» (۱) است و کلمه Dignité در فارسی به معانی «مقام و مرتبه یا عنوان عالی، نجابت، وقار، سنگینی، رزانت، کف نفس، خودداری، خویشمنداری، مناعت» (۲) ترجمه شده و نیز این لفظ در برابر کلمه شأن آورده است. (۳)

مفهوم متبادر به ذهن و معنی عرفی و عمومی شأن «شایسته و سزاوار و درخور بودن» است، مثلاً این کار در شأن من نیست، یا شأن وی بالاتر از اینهاست، یا کاری نکن که به شأن تو لطمه بخورد، یا این شغل در شأن من است.

بنابر این شأن یا قدر و مرتبه ایجاب میکند که رفتار و گفتار دارنده آن چنان باشد که در نظر دیگران مناسب و سزاوار و شایسته آید.

با این جهت میتوان گفت که شأن یا شئون بیشتر از آنکه «مفهوم حقوقی» باشد «مفهوم اخلاقی» است و یادست کم مرز مشخصی بین این دو مفهوم نیست و پاره‌ای از موارد و مصادیق «اعمال منافی شئون» مشمول مفهوم حقوقی و پاره‌ای دیگر مشمول مفهوم اخلاقی آن است.

-
- (۱) فرهنگ فارسی دکتر معتمد معین جلد ۲ چاپ تهران ۱۳۴۳ شمسی
(۲) فرهنگ فرانسه - فارسی مرحوم سمید نفیسی چاپ تهران ۱۳۰۹ شمسی
(۳) فرهنگ فارسی - فرانسه بروخیم چاپ تهران ۱۳۴۵

اما همین کلمه با مفهوم نسبتاً گشادار و قابلیت اتساع (۴) برای اولین بار در تاریخ قانونگذاری ایران در لایحه قانونی کانون وکلا و آیین نامه اجرایی آن مصوبات ۱۳۳۳ شمسی وارد و برای وکلای دادگستری «شعون وکالت» در نظر گرفته شده است.

تنها این اصطلاح نیست که در قوانین جدید ایران بکار رفته بلکه نظام آهم مانند «اخلاق حسنه» و «عفت عمومی» در قوانین وارد گردیده.

اینک به بینیم اصطلاح «شئون وکالت» در قانون تعریف شده یا نه و در چه موارد ذکر شده است.

مقنن با ذکر این اصطلاح جدید تعریفی از آن نکرده ولی در ماده ۱۰ قانون استقلال کانون و مواد ۴۳ و ۸۰ و ۸۷ آیین نامه اجرایی آن این اصطلاح آورده شده است و مطابق مواد مزبور «رفتار منافی شعون وکالت» دارای آثار و نتایج زیر است:

۱ - محکومین به جنحه‌های منافی شئون وکالت، از اخذ پروانه وکالت محرومند.

۲ - وکیل یا کارآموز شاغل شغل منافی باشئون وکالت پس از تذکر کانون اگر به آن شغل ادامه دهد متخلف شناخته شده و به تنزل درجه محکوم خواهد شد.

۳ - وکیلی که مرتکب اعمال یا رفتاری شود که منافی شئون وکالت است به تنزل درجه محکوم میشود.

۴ - وکیلی که به اتهام ارتکاب جنحه‌های منافی باشئون وکالت تحت تعقیب کیفری قرار گیرد از طرف دادگاه انتظامی به تعلیق موقت محکوم میگردد.

۵ - وکیلی که محکومیت جنحه‌ای منافی باشئون وکالت پیدا کند از شغل وکالت برای همیشه محروم خواهد شد.

علاوه بر نصوص قانونی اکثرأ در محاورات یا نئلامات حرفه‌ای مصوب از طرف کانون یا تصمیمات متخذه از طرف هیئت مدیره و یادادگاه‌های انتظامی و یا تذکرات رسمی اصطلاح «شئون وکالت» بکار میرود و یا مورد استناد قرار میگردد.

بنا بر این چنین موضوعی که هم «تاسیس حقوقی» است و هم «تکلیف اخلاقی» و هم يك «امر اجتماعی» درخور آنست که مورد تفسیر و بحث قرار گیرد.

«شئون وکالت» را میتوانیم چنین تعریف کنیم: شئون وکالت مجموعه امور و وظایف حرفه‌ای و تکالیف اخلاقی و اجتماعی است که به لحاظ شغل و مقام وکالت رعایت آنها برای وکلا الزامی است.

بنا بر این اصول و مبادی دینی، اخلاقی، سنن ملی، آداب اجتماعی، نزاکت و

تر بیت مربوط به شغل وکالت جنبه اخلاقی و اجتماعی آن و رعایت قیود و تکالیف و نظامات وکالتی جنبه حقوقی آنرا تشکیل میدهد .

چنانکه عدم رعایت اصول اولیه موجب کسر شخصیت و احترام و ملامت و کیل و عدم رعایت قواعد دومی علاوه بر اثر و نتیجه مذکور موجب تعقیب و مجازات انتظامی (۵) است که این عدم رعایت در اصطلاح تخلف حرفه‌ای (۶) نامیده میشود .

بنابر این آنچه مسلم است مقام و منزلت و عنوان شغل وکالت یا شأن وکالت مستلزم یک سلسله اعمال مثبت و اجتناب از یک سلسله اعمال منفی است که رعایت مجموعه آنها موافق شئون وکالت و ارتکاب یا خودداری از آنها «فعل و ترک فعل» (۷) منافی با شئون وکالت است . اینک باید به بینیم چه «اعمالی» است که ارتکاب یا خودداری از آنها منافی شئون وکالت است و رفتار و کیل ، حتی اندیشه و گفتار او در زندگی وکالتی و روابط حرفه‌ای و اجتماعی چگونه باید باشد تا مطابق شئون وکالتی تلقی گردد ؟

پیش از آنکه وارد این بحث شویم مطلبی را باید یادآوری کنیم که حفظ شئون وکالت از طرف وکیل دادگستری و یا برعکس نه تنها مستقیماً تأثیر در وضع خود او دارد بلکه سایر همکاران و نظام وکالتی (۸) و کانون (۹) هم از آن برخوردار یا متضرر میشود و این امر نتیجه‌حالت خاص وکالت و همبستگی حرفه‌ای است که در طبقه وکیل یا هر طبقه اجتماعی دیگر (در اینجا طبقه از نظر تقسیم کار در نظر گرفته شده است) وجود دارد .

در حقوق فرانسه :

اینک به بینیم در حقوق فرانسه شئون وکالت چگونه تعبیر شده است ؟

در کتاب «خدمت وکالتی» یا «شغل وکالت» (۱۰) زیر عنوان شأن وکالت

(La Dignité) چنین آمده :

* وکیل باید در خور شأن و مقام خود زندگی کند .

* باید از مباشرت‌های بد اجتناب کند .

* نباید خود را و امدا را سازد .

(5) Faute Professionnelle

(6) Action Disciplinaire

(7) Commission et omission

(8) L'ordre des Avocats

(9) Barreau

(10) Profession d'Avocat : تألیف لوئی کرمبو استاد حقوق و وکیل مدافع :

- * نباید به سالن‌های بازی برود .
- * باید ار خرید و فروش اسناد و اوراق بهادار خودداری کند .
- * اگر کسی وسایل و شرایط کافی ندارد و نمیتواند با حفظ شأن و منزلت خود به انتظار موکل بماند ، نباید شغل و کالت را انتخاب کند .
- * وکیل نباید حقوق مورد منازعه را بخود منتقل سازد .
- * نباید در امری گواهی دهد که انجام آنرا وکالتاً برعهده گرفته .
- * وکیل نباید موکل خود را در محلی که اموال طرف را تأمین و توقیف میکند حاضر نماید و مدعی را باهم روبرو سازد .
- * وکیل نباید هرگز سفته امضاء نماید .
- * وکیل نباید سندی را امضاء کند که موجب اعتراض یا تمقیب در دادگستری باشد .
- * نباید حساب جاری ، مشترك با موکلین خود یا قضاات داشته باشد .
- * هر ملاقاتی که وکیل با موکل انجام میدهد باید در دفتر وکالتی باشد و نباید پیش موکلین خود برود مگر وقتیکه مریض بستری بوده و قادر بحضور در دفتر وی نباشد یا اینکه در بازداشتگاه باشد . لیکن در صورتیکه طرف مشورت یکی از اعضاء دولت یا رؤسای ادارات قرار گیرد میتواند این ملاقات را در اداره مربوطه انجام دهد .
- * وکیل شأن خود را از دست میدهد هنگامی که برای مذاکره در دفتر يك مؤسسه کارگشائی یا مجامع عمومی از تیبل کافه و رستوران حاضر شود .
- * وکیل باید از ابراز یگانگی و الفت با اشخاصی که برای انجام امور موکلین نزد آنها میرود اجتناب نماید خاصه در امور کیفری .
- * وکیل نباید با متهمان یا محکومین مذاکراتی در خارج از حدود مشاوره مربوط به دفاع انجام دهد و یا در چاره‌جوییها و اقدامات خارج از وظیفه مدافعه شرکت نماید .
- * وقتیکه برای ملاقات با موکل به بازداشتگاه میرود باید خود را از دور نگاهدارد و ممانعت و احتیاط لازم را رعایت نماید و نباید هیچنوع کمک به زندانیها انجام دهد .
- برای اجتناب از هرگونه اشتباه و غفلت ، وکیل باید ملاحظات زیر را در ملاقات با موکل زندانی رعایت نماید : وقتیکه از طرف متهمی به وکالت انتخاب شده پیش از آنکه به ملاقات وی برود اجازه نامه بازپرس را دریافت دارد ، آنرا بدنگهبان نشان دهد ، ملاقات خود را در جایگاه خاص ملاقات وکلا با موکلین انجام دهد ، در حین ملاقات نگهبان حضور داشته باشد ، اما انجام مذاکرات راجع به اتهام و تسلیم مدارك دفاعی که از اسرار حرفه ای است باید بدون حضور نگهبان باشد .
- * وکیل دادگستری مسئولیت سنگینی خواهد داشت در صورتیکه وظیفه ارتباط زندانی

را با خارج انجام دهد و پاکت‌های توپون یا سیگار بوی رساند. زیرا اغلب دیده شده که سوهانهای کوچک در این پاکتها یا سیگارها مخفی شده است.

* هر وکیلی که پولی از زندانی بگیرد برای اینکه آنرا بزندان دیگری برساند محکومیت شدید انتظامی خواهد داشت.

* وکیل نباید هیچگونه ضمانتی حتی برای افراد خانواده موکل خود برعهده گیرد.

* وکیل مرتکب تخلف شدید انتظامی خواهد شد در صورتیکه بسا داشتن سمت وکالت از منتهی، مبتنی از جوه یا قسمتی از اشیاء متعلق بسوی را با حواله موکل از صندوق دریافت دارد.

* وکیل عدم شایستگی خود را نشان خواهد داد در صورتیکه حتی پس از موفقیت درخشان، دست‌های زندانی را بفشارد.

* وکیل باید اسراری را که در نتیجه مشاوره و مذاکره با موکل بدست آورده است شدیداً حفظ کند. اسرار حرفه‌ای ابداً قابل افشاء نیست.

* وکیل باید پس از قبول وکالت با تمام وجدان آنرا انجام دهد. در صورتیکه میدانند کاری پیشرفت ندارد نباید قبول کند و یا طرح شکایت نماید. همچنین اگر وقت کافی برای انجام کار ندارد نباید آنرا بپذیرد.

* وکیل باید با روح ایثار و از خود گذشتگی از موضوعاتی دفاع کند که به حقانیت آنها اعتقاد دارد.

* برای انجام کارها آنرا به آخرین فرصت ممکن موکول نکند بلکه در اسرع اوقات و پس از تهیه مقدمات انجام دهد.

* پرونده‌ای را که مطالعه میکند تمام اوراق آنرا بدقت از نظر بگذراند و هرگز بسه لیاقت و مهارت و یاسخندانی و تبیح خود در دفاع اطمینان نکند. زیرا با دقت در پرونده خواهد توانست در مورد نقاط ضعف و قوت پرونده و نحوه مدافعات و اقدامات قانونی با موکل خود مشورت نماید. اغلب دیده شده است که ورقه‌ای بابتی اعتنائی تلقی شده یا در اثر نخواندن تمام پرونده بنظر نرسیده مدرک قطعی حکم گردیده.

* وکیل نباید برای پیدا کردن موکل اقداماتی انجام دهد بلکه برعکس باید صبورانه بانتظار آمدن موکل باشد. با کار و خدمت صحیح میتوان موکل بدست آورد و آنرا روز بروز افزایش داد.

* باید در مورد آگهی در روزنامه به حداقل اکتفا کند و فقط در موقع آغاز کار یا تغییر

محل دفتر یا پس از تعطیل طولانی یک آگهی ساده منتشر سازد. تبلیغات و اتخاذ عناوین موجب کسر شأن و مستلزم تعقیب انتظامی است. همچنین است آگهی یا اعلامیه یا بخشنامه برای افراد فرستادن یا برای جلب مشتری به ملاقات افراد رفتن. بدست آوردن کار به وسیله واسطه‌ها در برابر پرداخت چند درصد حق الوکاله یا انعام موجب محکومیت شد بدست.

در حقوق بلژیک:

بامطالعه و مقایسه مقررات مربوط به وکالت در حقوق فرانسه و بلژیک دیده میشود که اساس و مبنای هر دو حقوق یکی است و در مورد شئون وکالت هم اختلاف زیادی در این امر دیده نمیشود. بنا بر این با احتراز از تکرار برای اینکه مثال‌هایی در مورد شئون وکالت و اعمال منافی آن بدست دهیم چند نمونه از آراء دادگاه انتظامی کانون وکلای بلژیک را در اینجا می‌آوریم:

* بموجب حکم شماره ۱۱۸۳-۱۷ اکتبر ۱۹۵۲ «اگر وکیل دادگستری بجهت تکرار ارتکاب به رانندگی در حال مستی تعقیب شود، این امر برخلاف شئون وکالتی و نظام صنفی است.»

* در یک حکم دیگر چنین بیان شده است: «دادگاه انتظامی وکلا صلاحیت دارد که نسبت به اعمال مربوط بزندانگی خصوصی وکیل اطلاع حاصل نماید بشرطی که، ماهیت این اعمال موجب رسوائی و بی‌آبرویی بوده و لطمه به شرف و شئون وکالتی وارد سازد، همچنین است در صورتیکه انتشار و انعکاس آن اعمال بهمین نتیجه منجر شود.»

* در حکم ۱۲۱۲-۲۱ آوریل ۱۹۵۳ چنین ذکر گردیده: «وکیل دادگستری به علت طبیعت شغل رسمی خود، تجاربی که اشتغال به وکالت برای او فراهم می‌آورد، مسئولیتهایی که متوجه اوست؛ موظف میباشد که حزم و احتیاط و سنجیدگی بیشتر از یک فرد عادی در امور مربوط به زندگی خود داشته باشد. او نمیتواند مشاغل دیگری را که بجهت اشتغال به وکالت یاد کرده و به تمام اعمال زندگی او مربوط میباشد فراموش نماید، وی باید همیشه بیاد آورد که وابسته و متعلق به طبقه‌ای است که اعمال و رفتار او در صورت تجاوز از قواعد شرف و وظایف وکالتی نظام صنفی را همان اندازه لطمه دار می‌سازد که خود او را.»

* در همان حکم در مورد دروغگویی وکیل چنین اظهار شده: «موجب کمال ناسنس است که یک نفر وکیل دادگستری در ضمن تحقیقاتی که از وی بعمل آید مطالبی برخلاف حقیقت اظهار و اعلام دارد. اگر هم فرض کنیم اعتقاد غالب بر این باشد که یک نفر متهم برای رهایی از مجازات میتواند دروغ بگوید ولی باید دانست که با قبول این فرض هم تنگ و کنراحت

دروغ از بین نبرد و دروغی که در این شرایط گفته شود از لحاظ اخلاقی محکوم است و محکومیت آن شدیدتر است در صورتیکه از یک نفر وکیل دادگستری نشئت نماید.

* محکم شماره ۲۸۰۱۲۱۴ آوریل ۱۹۵۳ حاکی ازین است که: «وکیل دادگستری، بلحاظ شغل خود، باید مقید به داشتن نزاکت مخصوص در زندگی خصوصی خود باشد و باین جهت باید از پاره اموری که انتشار آنها لطمه به شئون صنفی وارد میسازد احتراز جوید. **شمل و امنخواهی** بعنوان وکیل دادگستری با انتشار آن در روزنامه لطمه شدید به حیثیت صنفی وارد میسازد.»

* در یک حکم چنین آمده: «در صورتیکه وکیل دادگستری، دعوت موکل معتبر و بانفوذ خود را برای صرف شام در یک هتل مجلل قبول کند و باین وسیله اهمیت خود را نشان دهد و آنرا برخ دیگران کشد و از آن در پیشرفت امور و کالتی و یا افزایش تعداد موکل بهره برداری کند برخلاف شئون و کالتی رفتار کرده است.»

* و نیز در حکم دیگری «درخواست تقسیم در مورد محکومیت به پرداخت بدهی خود از طرف وکیل، منافی شئون و کالتی تشخیص شده است.»

بافراغت ازین چند مثال تأکید میکنیم که مصادیق رفتار منافی شئون و کالتی در حقوق بلژیک منحصر باین چند مورد نیست بلکه تقریباً همان اموری که در حقوق فرانسه ذکر شد در مقررات قانون بلژیک نیز وجود دارد.

اما مطالبی که محتاج به ذکر است اینست که موارد مختلف انتظامی، در مقررات همه کانونها بطور وسوس و منجز ذکر شده و تکلیف وکیل و افراد و دادسرا و دادگاه انتظامی روشن است ولی مصادیق «شئون و کالت» و یا اعمالی که منافی با آن است ذکر نگردیده است. باین جهت در حقوق فرانسه و بلژیک با توجه به سوابق امر و نظریات حقوقدانان و آراء دادگاههای انتظامی موارد آن تشخیص داده میشود.

پرونده علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
سال جامع علوم انسانی

حقوق ایران:

در حقوق ایران، همچنانکه پیشتر گفتیم نه شئون و کالت تعریف و توصیف شده و نه موارد آن ذکر گردیده است. از نظر حقوقی فقط منبعی که میتوان برای تشخیص رفتار و اعمال مخالف یا موافق شئون و کالت در چهارچوبه قانون در نظر آورد آراء دادگاههای انتظامی کانون است که از سال ۱۳۳۴ تا کنون یعنی در مدت دوازده سال پس از استقلال کانون صادر شده است.

بررسی این آراء نشان خواهد داد که محاکم انتظامی چه اعمالی را منافی شئون و کالت تشخیص و مطابق مواد ۴۳ و ۸۰ و ۸۷ آئین نامه قانون استقلال کانون مرتکب آن اعمال را

مستوجب کفیر انتظامی دانسته‌اند. والا با نبودن ضابطه و ملاک و یا تعریف قانونی نمیتوان بطور منجز و صریح موارد و مصادیق رفتار منافی شئون و کالت را تعیین کرد و در اینصورت مسئله به شکل اخلاقی طرح خواهد شد و جنبه نظری پیدا خواهد کرد و خالی از مناشه نخواهد بود. زیرا تردید پذیر نیست که هر نوع تخلف انتظامی عمل منافی شئون و کالت است ولی همه اعمال منافی شئون و کالت، با آنکه موجب کسر اعتبار و احترام و شخصیت و کیل است، مستلزم تعقیب انتظامی نیست.

در اینجا ذکر خیر از مرحوم سرشار و یادآوری گوشه‌ای از خدمات آن نقید سمید به جامعه و کالت ضروری است که در شماره ۲۶ مجله کانون و کلام مقاله سودمندی در موضوع «وظائف اخلاقی و کلام انتشار داده که در شماره ۲۹ تجدید چاپ شده و از لایب‌الآن میتوان قسمتی از اعمال منافی شئون و کالت را استخراج کرد. زیرا قسمت عمده آن ذکر مواردی است که در قانون و کالت مصوب ۱۳۱۵ ضمن مواد ۳۰ تا ۴۵ و در آئین نامه قانون استقلال کانون مصوب ۱۳۳۳ ضمن مواد ۷۷ تا ۸۸ بعنوان اعمال واجد وصف «تخلف انتظامی» قید گردیده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی